

Оригинални научни рад
Примљен: 10. јануара 2024.
Прихваћен: 12. маја 2024.
УДК 821.161.1.08-31 Толстој Т.
811.161.1'38:811.163.41
10.46630/phm.16.2024.55

Емилија Г. Николић^{1*}

Универзитет у Нишу

Филозофски факултет Ниш

Департман за руски језик и књижевност

<https://orcid.org/0009-0007-4557-9289>

КОГНИТИВНОЛИНГВИСТИЧКА АНАЛИЗА ХРОНОТОПА ПОВЕСТИ ЛАКИ СВЕТОВИ (НА ПЛАНУ РУСКОГ И СРПСКОГ ЈЕЗИКА)

У раду истражујемо основне одлике филозофско-политичке повести *Лаки светови* аутора Татјане Толстој са лингвистичког аспекта. Циљ рада је издвајање језичких одлика специфичног уметничког и књижевног стила овог књижевног дела на плану фонолошког, морфолошког, синтаксичког и језичког-стилског нивоа. Посебна пажња посвећена је језичко-стилским елементима који осликавају разлике уочене на релацији језика оригинала и језика превода, тј. преводиочевих решења, која нам неретко пружају могућност за другачија тумачења и дубљу анализу. Методолошки принцип обухвата конфронтативну анализу, уз ослањање на релевантне речнике руског и српског језика, са циљем што прецизнијег дефинисања оквира у коме ово дело савремене руске књижевности кореспондира са другим остварењима идентичног жанра.

Кључне речи: когнитивнолингвистичка анализа, филозофско-политичка повест, језик, стил, Татјана Толстој

Увод

Филозофско-политичка повест *Лаки светови* ауторке Татјане Толстој важи за једно од оних књижевних дела којима није посвећено много лингвистичке пажње, будући да се у центру истраживања прозе овог аутора до сада увек налазио њен јединствени стил и креативност писања. Пажњу критичара привлачили су стил њене прозе и место овог књижевног остварења у руској класици. С тим у вези, актуелност нашег истраживања видимо у новом когнитивном и лингвистичком приступу проучавању овог књижевног дела, као и читавог жанра.

Анализа има за циљ издвајање основних језичких одлика уочених у тексту *Лаких светова*, а сагледаваних у кључу распоређивања у основне нивое језичких система руског и српског језика, тј. фонолошки, морфолошки, синтаксички и језичко-стилски ниво. Ослањајући се и на теоретске основе и ранија књижевна проучавања стваралаштва Татјане Толстој, дефинисали смо следеће задатке у нашем раду:

- издвајање и груписање језичких карактеристика које су саставни део 4 по-

¹ emilija.nikolic@filfak.ni.ac.rs

менута језичка нивоа;

- анализа и тумачење уочених сличности и разлика на плану руског и српског језика.

Будући да су ауторова интересовања усмерена и на фразеолошки систем истраживаних језика, пажњу такође посвећујемо и проналажењу и анализи фразеолошких јединица које улазе у састав света приче² овог књижевног дела.

Теоријски оквир и претходна истраживања

Читалачка и светска јавност упознаје Татјану Никитичну Толстој као врсног савременог писца, публицисту и књижевног критичара, пре свега због популарности романа *Кис*³ који претходи *Лаким свейшовима*, те је основна карактеристика поменутих дела постмодернистичка опредељеност и интертекстуалност као водећа у стваралаштву Толстојеве (LIPOVECKI 1997: 317). Аутор Бичкова такође указује и на релевантност културних кодова у њеном књижевном опусу (BIČKOVA 2016: 16). Међу бројним и истакнутим критичким освртима бележимо запажање Марије Грињ која истиче да текстови Татјане Толстој најпре помажу да се уоче познате ствари на начин ослобођен од доја у заглављеној свакодневници (GRINJ 2015).

Књига *Лаки свейови* угледала је светлост дана 2013. године издавањем у часопису *Сноб*. Ауторке Бичкова и Салмина посебну пажњу посвећују смислу наслова овог дела и сврставању у жанр есејистичке прозе, те зато ово дело тумачимо и као филозофско-политичку повест савременог доба (BIČKOVA, SALMINA 2018: 20). Главни лик овог дела такође је Татјана, дакле аутобиографског је карактера, и посвећено је раду и животу главне јунакиње у Сједињеним Државама. Један од главних мотива у делу је и тема куће⁴ коју је Татјана тамо купила. Та америчка кућа била је само наизглед једноставна, али и чаробна:

«Вы делали шаг – и выбрались из полутемного, узкого, низкого земного пена на воздушную, висящую невысоко надземлей веранду. И левая, и правая стена были стеклянными от пола до высокого потолка и выходили в зеленые сады, в которых порхали маленькие красные птички и что-то колыхалось, цвело и оплетало деревья»

ЛМ, с. 147

Само један корак - и из полумрачне, уске, ниске перничнице нађете се у ваздушној веранди, мало издигнутој изнад земље. И лева и десна страна, од пода до високе таванице у стаклу, и гледају у зелене вртове, где прхућу црвене птичице и нешто се нише, цвета и плете по дрвећу.

ЛС, стр. 74

Хронотопом *Лаким свейова* обухваћен је и необични свет креативности

² У когнитивној наратологији прихваћен је термин светова приче или светова насталих у процесу приповедања (HERMAN 2002: 27).

³ Роман *Кис* ауторке Татјане Толстој први је роман у њеном књижевном опусу објављен 2001. године.

⁴ У руском језику речју *дом* означавамо много чешће него у српском језику сам објекат где једна породица станује.

главне јунакиње која спознаје начин да уђе у “лаке светове”, да исти приближи свима који су постали део њеног новог живота ван родне Русије и да тако створи макар привид љубави према дому/кући и унутар њих.

Когнитивнолингвистичка анализа повести *Лаки светови*

Као што смо напоменули, когнитивнолингвистичку анализу ове повести спровели смо ослањајући се на одлике и елементе који улазе у састав 4 језичка нивоа: фонолошки, морфолошки, синтаксички и језичко-стилски ниво. Целокупна анализа дала је преглед разлика у односу на језик оригинала и преводиочева решења, што употпуњује слику ауторовог уметничког језика.

1. Фонолошки ниво

На фонолошком нивоу највише разлика забележено је на материјалу поетских елемената који улазе у састав овог дела. Татјана Толстој се користи и поетским врстама с циљем дочаравања оштрине разлика између светова о којима пише, мада често риму уклапа и у чисто прозне делове свог текста:

Когда Ленин¹ умирал,
Сталину наказывал:
Хлеба людям не давай,
Мяса – не показывай.

ЛМ, с. 68

Кад је Лењин умирао
Стаљину је савет слао:
Свету хлеб да ниси дао
Нит му када мяса дао!

ЛС, стр. 129

У стиху преовладава бројност самогласника, што потврђује ауторову тежњу за отвореним светом, слободу како у животу, тако и у стварању.

Ауторка се поетским врстама служи како би нагласила важност и уметничку вредност неких старијих епоха, величајући ондашњу метрику и стих:

“Све је пепео, призрак, сенка, дим,/ Нестаће све, ко прашни вихор моћни, / Пред смрћу, ето, сви смо ми, / Ненаоружани и немоћни.”⁵

2. Морфолошки ниво

На морфолошком нивоу анализом смо уочили бројне карактеристике које се у највећем броју случајева поклапају на плану руског и српског језика. Ипак, вреди истаћи и уочене разлике:

- коришћење форми које подвлаче категорију конкретности, као у примеру:

⁵У постојећој књижевнокритичкој литератури, указује се, поред осталог, на могуће читање коначног наслова једног од поглавља ове повести у контексту тумачења погребног канона Јована Дамаскина из пера руског песника из XIX века Алексеја Николајевича Толстоја.

Потом, позже, через много лет, когда советский строй развалился и на смену ему пришли времена демократические, а потому работа на общее благо стала смешным и презренным анахронизмом, питерские дворы быстро заросли мусором, но на *субботники* никто уже не выходил. ЛМ, с. 15

[...] питерска² дворишта су брзо зарасла у ђубрету, али на *суботнике*³ више нико није излазио.

ЛС, стр. 33

У наведеном примеру бележимо реч *субоџник* која по свом творбеном са-ставу указује на нешто конкретно, будући да творбени суфикс *-ик* срећемо код именица са конкретним, предметним значењем. Преводац дословно преноси ову лексему чувајући и творбени формант и процес.

- честа употреба глагола и глаголских речи

Аутор нам слика простор, време и радњу широко користећи бројне глаголске форме, у руском често неодређено-личне, док у преводу акценат остаје на личним формама.

- употреба именица са апстрактним или градивним значењем

Я признаюсь, редко слыхивал подобный голос: в нем была неподдельная глубокая *страсть*, и *молодость*, и *сила*, и *сладость*, и какая-то увлекательно-беспечная, грустная *скорбь*.

Признајем, ретко сам слушао такав глас: у њему се налазила недељива, дубока *страст*, и *младост*, и *снага*, и *сласт*, некаква привлачно-непажљива *туга*.

ЛМ. с. 38

ЛТ, стр. 71

Аутор овим морфолошким средствима истиче и проблем естетике. Кроз изразе појединачна у руском народу, кроз чисте ноте националне музике, Татјана Толстој приповеда о световима у којима има много тога лепог и надахњујућег, из чега између осталог и црпе инспирацију за приближавање и симбиозу са другим световима, став је Липовецког (LIPOVECKI 1997: 318).

Са аспекта лексике, примећујемо да преовладава неутрална лексика са конкретним значењем (*новосџь*, *вчера*, *машина*, *свеџофор*, *џерекресџок*). Издвојени случајеви указују и на разговорну лексику, емоционално обојену која служи да би се пренео однос говорника (често аутора) према ономе што је предмет радње:

Сеџам се своје дреке и џнева - не збоџ џоџа џџо су ме издацили, веџ џџо су ме џрисилъавали да будем џџамо, у зеленој соби, и да једем џриз (ЛС, стр. 47).

3. Синтаксички ниво

Као што смо већ напоменули, уметнички стил Татјане Толстој више је него изазован за истраживаче како књижевног, тако и лингвистичког усмерења. На међујезичком плану у делу *Лаки свеџови* бележимо следеће синтаксичке одлике:

- распрострањеност експресивних синтаксичких конструкција

<p>- Па сада не може, не може! Малтер се суши! Гле'ј кол'ко ти је стан влажан, никако да се осуши! Глумице! Треба да доплатиш још двеста!</p>	<p>И он је завртео главом и рекао: седи, Адељска, пробуди се Адељска!</p> <p style="text-align: right;">ЛС, стр. 54</p>
---	---

Говоримо, дакле, о експресивним формама обраћања, упрошћеним синтаксичким конструкцијама које осликавају напетост и жестину тренутка. Преводилац их се такође уредно придржава при преношењу на српски језик.

- честа употреба једночланих реченица⁶

Представляешь? Помнишь? Их ряд пропустили?

ЛМ, с. 103

Замисли! Сећаш се? Све су их пропустили?

ЛС, стр. 199

У руском језику употребљене су одређено-личне реченице, дакле обликом другог лица једнине садашњег времена покривено је читаво реченично значење.

- чешћа употреба простих реченица, без конструкција са глаголским прилозима и придевима⁷

Мама *проходила* мимо нас с секатором, или грабљама, или тјепком, она *что-то делала* в саду до темноты.

ЛМ, с. 15

Мама би пролазила крај нас с виноградарским маказама, с грабуљама или будачићем, нешто је радила све до мрака.

ЛС, стр. 32

Овде бисмо нагласили принцип истоврсности реченичних чланова који у руском језику подразумева груписање истоврсних предиката, као што је случај у нашем примеру, где се два предиката *йроходила* и *делала* односе на један исти субјекат, те реченица остаје проста. У српском језику говоримо о двама засебним простим реченицама.

- употреба пасивних конструкција са именским предикатима

Конечной целью любого из нас *был* Коктебель, имевший ценность не просто как пляж на море, но как место сакральное.

ЛМ, с. 19

Коначан циљ свакога од нас био је Коктебел који је имао вредност не само као плажа на мору, већ као сакрално место.

ЛС, стр. 38

4. Језичко-стилски ниво

На језичко-стилском нивоу у нашој анализи највише пажње посвећено је елементима који недвосмислено указују на политичку обојеност овог дела, односно

⁶ У *Грамајици руској језика* аутора Радмила Маројевића налазимо и термин двочлане реченице са *изосјављеним субјектом*. Свакако, ово су реченице у којима је изражен само један главни члан, тј. предикат.

⁷ У руском језику ове појмове називамо конструкцијама, будући да се и *йричастный* и *дейричастный обороты* могу трансформисати у зависну реченицу сложеније структуре.

на ставове о политичкој ситуацији самог аутора. Тако на самом почетку бележимо описе из детињства Татјане које је било на неки начин замућено озбиљним темама преласка из 19. у 20. век, што говори о политичким превирањима којима је ондашња Русија била изложена:

Девятнадцатый век еще не ушел из этих мест, медлил, показывал нам мир, каким он был до Первой мировой войны, – зеленый, синий, солнечный мир не убитых.

ЛМ, с. 5

Деветнаести век одавде још није отишао, оклевао је, показивао нам какав је био свет пре Првог светског рата – зелен, плав, сунчани свет неубијених.

ЛС, стр. 16

Тако већ на првим страницама *Лаких свети́ова* добијамо обресе свих могућих нових или старих светова које аутор жели да нам предочи, кроз свежњеве часописа *Нови свети́* и невешто виђење политичке ситуације тадашње мале Татјане:

Времена были оттепельные, «Новый мир» печатал всякое такое смелое и актуальное, но для меня не интересное.

ЛМ, с. 2

Било је то раздобље политичког одмрзавања, часопис *Нови свет* је објављивао смеле и актуелне ствари, али мени незанимљиве.

ЛС, стр. 10

Већ у првој причи која носи назив *Невидљива дева* сусрећемо се са свим оним културолошким моментима који су давали драж сваком сећању Татјане која одавно није у родној земљи: посета и опис летњиковца, седморо деце и печурка, одлазак на *дачу*⁸ два пута годишње, у пролеће и током лета:

“Ја сам се палила на сваку књигу с полице коју је требало да преберем. А то је морало да се чини, јер су преко зиме у летњиковцу живели чак и пацови који су се хранили свежњевима часописа *Нови свети́* и француским романима написаним почетком Првог светског рата” (ЛС, стр. 10).

Недвосмислено алудирајући на моменат који карактерише њен тренутни положај у одраслом свету, у САД, Татјана већ на почетку говори о неком свету који се налазио одмах насупрот ономе у коме је живела њена породица:

На вершине холма стоял сам дом – Белый Дом, как мы его называли. Про Белый Дом рассказывали так: много лет назад, в конце XIX века, на этот узкий перешеек – язык земли между двух озер, – приезжал охотиться некий господин Дмитриев со своим сыном.

ЛМ, с. 4

На врху брега видела се сама кућа – *Бела кућа* како смо је ми звали. О Белој кући причало се ово: пре много година, крајем 19. века на ту уску превлаку – на тај језичак земље између два језера – долазио је са својим сином у лов неки господин Дмитријев.

ЛС, стр. 14

Бела кућа је тако један од симбола заједничких светова, нешто што обележава прошлост и садашњост, као нека врста симболичне споне између светова. Зато

8 Још један од културолошких феномена јесу тзв. руске даче, помоћне куће, викендице, летњиковци, објекти најчешће изван града, врло честе у улози уметничког простора у руској књижевности 19 – 21 века (BOGDANOVA 2022: 10).

је симболички израз једна од основних одлика језика Татјане Толстој (GRINJ 2015).

Као најупечатљивији политички моменат у овом делу и врхунац пишевог умећа да одреди себе и време о коме говори у политичком дискурсу представљен је описом електричног решоа, предмета који обележава један уобичајени живот и свет:

[...], и вечно стояла под парами електрическа двухконфорочная, невыносимо медленная плитка, на которой мелкими буквами были начертаны как бы мантры: «Только левый – слабый нагрев, только правый – средний нагрев, оба вместе – высокий нагрев».

ЛМ, с. 3

[...], а стално је био у пари, несносно спор електрични решо, на коме је, као да је то мантра, ситним словима било исписано: “Само леви – слабо, само десни – средње, оба заједно – јако.”

ЛС, стр. 12

Татјана Толстој у свом језичко-стилском изразу обилато користи метафору. Последњи пример показује метафоричну слику супростављених политичких ставова, левице и деснице, и могућег политичког света, односно њиховог заједништва.

Чињеницу да политичко тло одређује не само један културолошки, национални, географски предео, Татјана Толстој приказује сталним позивањем на бројна имена⁹ из политичког живота и друштвено ширег контекста:

Мао Цзе-дун, призвавши Го Мо-жо,
Сказал ему: «Послушай, братец,
Хочу тебе я подарить ружжо,
Но только ты не смей патроны тратить.
И, казни ждя,
Люби вождя».

ЛМ, с. 16

Мао Цедунг позва Хо Мауцу
И рече му: Слушај, стари,
Желим да ти подарим пуцу,
А' пази да ти не опали.
И пре но што по тебе дођу,
Величај вођу.

ЛС, стр. 32

Издвојене језичко-стилске елементе посматрамо у светлу широке ерудиције, бриткости и уметничке вештине аутора који се не либи да покаже своје ставове, страхове и победе и то језиком свих могућих епоха. Мноштво метафора, алегорија, управних говора и симболичких алузија део су бројних језичко-стилских вештина и достигнућа у стваралаштву Татјане Толстој.

Када говоримо о фразеолошкој слици повести *Лаки светлови* најпре имамо у виду присуство бројних општих фразеологизама, честих у описима и дијалозима, за којима следе бројнији соматски фразеологизми. Издвојене фразеолошке јединице посматрамо такође у кључу емоционалне обојености и личног поимања *лакких* и *шеших* светова главне јунакиње.

⁹ Стилско-језичка формула којом се овде поентира идејно-политичка нота одговара форми руске народне песме.

<p>[...] мене на <i>глаза</i> <i>попаљся</i> и неизвестно чем приглянулся бјуст Кирова. ЛМ, с. 2</p>	<p>[...] угледала сам бисту Кирова, која ме је, не знам чиме, привукла. ЛС, стр. 119</p>
<p>Как тебе? <i>По сердцу</i> русский фольклор? ЛМ, с. 24</p>	<p>Шта велиш? Теби је руски фолклор близак? ЛС, стр. 120</p>
<p>[...] он надејлся, я же зачем-то <i>водила его за нос</i>. ЛМ, с. 119</p>	<p>[...] он се је надао, а ја сам га <i>вукла за нос</i>. ЛС, стр. 154</p>
<p>Вообще у Эммы был <i>третий</i> <i>глаз</i>, [...]. ЛМ, с. 124</p>	<p>Заправо, Ема је имала <i>треће</i> <i>око</i>, [...]. ЛС, стр. 161</p>
<p>— Я хочу купить ранчо и скакать на лошадях, — Дэвид <i>опустил глаза</i>. ЛМ, с. 72</p>	<p>– Хоћу да купим ранч и да јашем коње – Дејвид спусти поглед. ЛС, стр. 75</p>
<p>[...] она уже вполне держала себя в руках. ЛМ, с. 72</p>	<p>[...] Барбара се већ потпуно контролисала. ЛС, стр. 76</p>
<p><i>Сердце</i> мое <i>сбилось</i> на один стук. ЛМ, с. 1</p>	<p>Срце ми се претворило у откуцај. ЛС, стр. 74</p>

У наведеним примерима бележимо фразеолошке јединице са соматском компонентом у руском језику, којима у преводу често одговара неутрална лексика.

3. Закључна разматрања

Татјана Толстај је писац који није само разумео и прихватио законе времена у којем ствара, већ у њих уписује и своју индивидуалност - уметничку, стилску и личну.

Преводилац Миодраг Сибиновић, чији превод смо користили као један од елемената наше грађе за ово истраживање, у својој рецензији *Лаких свейова* пише:

„Животни пут радознале, маштовите и промућурне девојчице чије одрастање до пуне људске зрелости тече од друге половине XX века у вртлозима сучељавања и конфронтација разубјених опречних опречних филозофских, идеолошких и индивидуалних људских концепција живота, бескрајно је поље за различите облике читалачке идентификације на свим меридијанима земаљске кугле захваћене “тихом ватром” свеколиког вишесмисленог расејања” (SIBINović 2015: 172).

Кроз редове овог модерног романескног штива и поглавља која наговештавају врхунац језика уметничке прозе Татјане Толстој (*Невидљива дева, Наставници, О оцу, Лаки светиови, На њихој вајри, Дим и сенка*) стално је активно питање о постојању лаких светова. Они су симбол слободе, ширине духа и индивидуалности, како аутора и њене јунакиње, тако и читаве нације.

Когнитивна и лингвистичка анализа повести *Лаки светиови* умногоме се ослања управо на ту индивидуалност. На сва 4 истраживана нивоа забележили смо одлике које су својствене само прози Татјане Толстој:

- на фонолошком нивоу учачамо смелу комбинацију разних жанрова и стилова, стиховану ритмизацију која је подвучена јаким вокалском структуром;
- морфолошки ниво се одликује конкретношћу форми, доминацијом радњи и стања, специфичним глаголским облицима;
- синтаксички ниво обилује конструкцијама које истичу једноставне структуре, акценат је на радњи и опису исте уз помоћ именичких синтагми и
- језичко-стилски ниво који је позадина за све идејне и суштинске поруке које *Лаки светиови* шаљу. Језик и стил су јединствени, симболички и изразито метафорични и
- фразеолошка слика ове повести на плану руског језика богата је соматским фразеологизмима, који често изостају у језику превода.

Издвојене лингвистичке одлике овог врхунског дела руске прозе само су полазна основа за даље и дубље лингвистичко истраживање језика и стила Татјане Толстој, те у том смислу сматрамо да је наш рад послужио као смерница за будуће детаљније и опсежније бављење и проучавање њеног опуса, било у лингвистичком, било у књижевно-уметничком смислу.

Цитирана лијература

- BIČKOVA, Olga Anatoljevna. Bychkova Ol'ga Anatol'evna. *Klassicheskiĭ kod v russkoĭ literature (I. A. Goncharov «Obломov»)*// Vestnik Rossiĭskogo universiteta družby narodov. Seriiā : Literaturovedenie. Zhurnalistika: 2016. [orig] Бычкова, Ольга Анатольевна. *Классический код в русской литературе (И. А. Гончаров «Обломов»)* // Вестник Российского университета дружбы народов. Серия: Литературоведение. Журналистика: 2016.
- BIČKOVA, Olga Anatoljevna, SALMINA, Valerija Jurjevna. Bychkova, Ol'ga Anatol'evna, Salmina, Valeriiā IUr'evna. *Smysl zaglaviĭā povesti T. N. Tolstoĭ »Legkie miry«*. Chuvashskii gosudarstvennyiĭ pedagogicheskiĭ universitet im. I. IĀ. IĀkovleva, g. Cheboksary, Rossiĭā, 2018. [orig] Бычкова, Ольга Анатольевна, Салмина, Валерия Юрьевна. *Смысл заглавия повести Т. Н. Толстой »Легкие миры«*. Чувашский государственный педагогический университет им. И. Я. Яковлева, г. Чебоксары, Россия, 2018.
- BOGDANOVA, Olga Alekseevna. Bogdanova, Ol'ga Alekseevna. *Formirovanie issledovatel'skogo tezaurusa pri izuchenii fenomena dachi v russkoĭ literature XIX–XXI vv.* Institut mirovoi literatury im. A.M. Gor'kogo Rossiĭskoi akademii nauk, Moskva, Rossiĭā, 2022. [orig] Богданова, Ольга Алексеевна. *Формирование исследовательского тезауруса*

- при изучении феномена дачи в русской литературе XIX–XXI вв.* Институт мировой литературы им. А.М. Горького Российской академии наук, Москва, Россия, 2022.
- GRINJ, Marija. Grin' Marija. *Retšenziā na knigu Tat'iaŋy Tolstoī «Legkie miry»* [Elektronnyĭ resurs]. Rezhim dostupa: <http://365mag.ru/culture/retsenziya-na-knigu-tat-yany-tolstoj-lyogkie-miry>. [orig] Гринь Мария. *Рецензия на книгу Татьяны Толстой «Легкие миры»* [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://365mag.ru/culture/retsenziya-na-knigu-tat-yany-tolstoj-lyogkie-miry>.
- HERMAN, DEJVID. Herman Dejvid, *Story Logic: Problems and Possibilities of Narrative*. University of Nebraska, Lincoln, 2002. [orig] Herman, David. *Story Logic: Problems and Possibilities of Narrative*. University of Nebraska, Lincoln, 2002.
- LIPOVECKI, Mark Naumovič. Lipovecki Mark Naumovič. *Russkii postmodernizm. Oчерki istoricheskoĭ poētiki*. Ekaterinburg. Izd-vo Ural. gos. ped. un-ta, 1997. [orig] Липовецкий Марк Наумович. *Русский постмодернизм. Очерки исторической поэтики*. Екатеринбург. Изд-во Урал. гос. пед. ун-та, 1997.
- MAROJEVIĆ, RADMILO. Maroevič Radmilo. *Russkaiā grammatika. Sопоставitel' naiā grammatika russkogo i serbskogo iāzykov s istoricheskimi kommentariiāmi*. Moskva-Belgrad, 2001. [orig] Мароевич, Радмило. *Русская грамматика. Сопоставительная грамматика русского и сербского языков с историческими комментариями*. Москва-Белград, 2001.

Извори

- FJODOROV, ALEKSANDAR ILJIĆ: Fedorov Aleksandr Il'ich. *Frazeologičeskii slovar' russkogo literaturnogo iāzyka. 13000 frazeologičeskikh ediniťs*. Astrel', Moskva: 2008. [orig] Федоров Александр Ильич. *Фразеологический словарь русского литературного языка. 13000 фразеологических единиц*. Астрель, Москва: 2008
- MOLOTKOV, ALEKSANDAR IVANOVIĆ: Molotkov, Aleksandr Ivanovich. *Frazeologičeskii slovar' russkogo iāzyka. Russkii iāzyk*, Moskva: 1986. [orig] Молотков, Александр Иванович. *Фразеологический словарь русского языка*. Русский язык, Москва: 1986.
- OŽEGOV, SERGEJ IVANOVIĆ: Ozhegov, Sergeĭ Ivanovich. *Tolkovyĭ slovar' russkogo iāzyka. Mir i obrazovanie, Oniks, Moskva, 2010.* [orig] Ожегов, Сергей Иванович. *Толковый словарь русского языка*. Мир и образование, Оникс, Москва, 2010.
- TOLSTAJA, TATJANA NIKITIĆNA. Tolstaiā, Tat'iaŋa Nikitichna. *Legkie miry*. Moskva, 2014. [orig] Толстая, Татьяна Никитична. *Легкие миры*. Москва, 2014.
- TOSTOJ, TATJANA. Tolstoj, Tatjana. *Laki svetovi*. Geopoetika, Beograd: 2015. [orig] Толстой, Татьяна. *Лаки светови*, Геопоетика, Београд: 2015.

Emilija G. Nikolić

КОГНИТИВНО-ЛИНГВИСТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ХРОНОТОПА ПОВЕСТИ *ЛЕГКИЕ МИРЫ* (НА ПЛАНЕ РУССКОГО И СЕРБСКОГО ЯЗЫКОВ)

Резюме

Когнитивно-лингвистический анализ повести *Легкие миры* проводился на 4 языковых уровнях, где мы зафиксировали особенности, присущие только прозе Татьяны Толстой. На фонологическом уровне мы наблюдаем смелое сочетание различных жанров и стилей, стихосложную ритмизацию, которая подчеркивается сильной вокальной структурой; морфологический уровень характеризуется конкретностью форм, преобладанием действий и состояний, специфическими глагольными формами; для синтаксического уровня характерны конструкции, которые подчеркивают простые структуры, акцент делается на действии и описании того же самого с помощью именных словосочетаний и - языковой, т.е уровень стиля, который является фоном для всех идей и основных сообщений, которые посылают *Легкие миры*. Язык и стиль уникальны, символичны и отчетливо метафоричны. Что касается фразеологической картины этой повести на русском языке, можно сказать, что она богата соматическими фразеологизмами, которые часто отсутствуют в языке перевода.

Ключевые слова: когнитивно-лингвистический анализ, философско-политическая повесть, язык, стиль, Татьяна Толстая

